

İdari Yargılama Usulünde Feragat ve Kabul ile Mukayeseli Olarak Sulh Müessesesi^(*)

Settlement in Administrative Procedure in Comparison with Waiver and Acceptance

Doç. Dr. Seçkin YAVUZDOĞAN^(**)

Av. Berrin TAYMUR^(***)

Öz:

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi gereğince Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan feragat ve kabul müesseselerine ilişkin hükümler, niteliği uygun düştüğü ölçüde idari yargıda uygulama alanı bulmaktadır. Bu kapsamda özellikle tam yargı ve iptal davaları bakımından söz konusu müesseseler farklı özellikler barındırmaktadır. Danıştay içtihatlarında kamu yararı niteliği yüksek iptal davalarında feragat ve kabulün davayı sona erdiren bir usuli işlem olarak kabul edilmediği ifade edilmektedir. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda tarafların irade beyanlarının uyuşması sonucunda davayı sona erdiren sözleşme niteliğini haiz sulh müessesesi bakımından kabul ve feragatten farklı olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıf yapılmamıştır. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinde yapılan sayımın tahdidi olması ve sulhün bu kapsamda yer almaması nedeniyle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun sulhe ilişkin düzenlemeleri idari yargılama usulünde uygulanamamaktadır. Bununla birlikte özellikle 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince idari yargılama usulünde sulhe başvurmak mümkündür. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenen sulh mahkeme dışı sulhe ilişkindir. Dolayısıyla idari yargılama hukukunda sulh, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen sulhten farklı olarak, tarafların uyuşmazlığı yargı yoluna intikal ettirmeden önce başvurdukları bir müessesedir. Bu nedenle idari yargılama usulünde sulhün derdest olan davayı sona erdirici etkisi bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler:

İdari Yargılama Usulü Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Feragat, Kabul, Sulh.

^(*) Makale Hakem denetiminden geçmiştir.

Makalenin Editörlüğe Gönderildiği Tarih: 14.11.2022, Makalenin Kabul Tarihi: 17.11.2022.

^(**) Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi,
E-posta: seckinyavuzdogan@klu.edu.tr,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-4698-3140>.

^(***) Avukat; Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi,
E-posta: berrintaymur@gmail.com,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-7207-2535>.

Abstract:

Pursuant to Article 31 of the Code of Administrative Procedure, the provisions on waiver and acceptance in the Code of Civil Procedure are applicable in the administrative jurisdiction to the extent that their nature is appropriate. In this context, especially in full judgment and annulment cases, the said institutions have different characteristics. In the case law of the Council of State, it is stated that waiver and acceptance are not accepted as a procedural act that ends the case in annulment cases with high public interest. Unlike acceptance and waiver, the Administrative Procedure Law does not refer to the Code of Civil Procedure in terms of the settlement institution, which has the nature of a contract that terminates the lawsuit as a result of the agreement of the parties' declarations of will. Since the enumeration made in Article 31 of the Code of Administrative Procedure is limited and settlement is not included in this scope, the provisions of the Code of Civil Procedure regarding settlement cannot be applied in administrative proceedings. However, it is possible to apply for settlement in administrative proceedings, especially in accordance with the Decree Law No. 659. The settlement regulated by the Decree Law No. 659 is related to out-of-court settlement. Therefore, unlike the settlement regulated under the Code of Civil Procedure, settlement in administrative proceedings is an institution applied by the parties before the dispute is referred to the judicial proceedings. Therefore, the settlement in administrative procedure does not have the effect of terminating the pending lawsuit.

Keywords:

Administrative Procedure Law, Civil Procedure Law, Waiver, Acceptance, Settlement.

GİRİŞ

Hukuk devleti ilkesi gereğince idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Bu bağlamda idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. Uyuşmazlıkların yargı yoluna intikal ettirilmesi, tarafların davadan tasarruf etme hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen ve idari yargılama usulünde niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulan, tek taraflı irade beyanı ile davayı sona erdiren feragat ve kabul müesseseleri, tasarruf ilkesinin birer yansımasıdır. Usulüne uygun bir biçimde yapılmış olan feragat ve kabul beyanları ile uyuşmazlık sona erdirilir. Çözümüne seri bir şekilde ulaşılması taraflara emek ve zaman tasarrufu sağlar. Kabul ve feragat kurumlarının idari yargıda uygulama alanı bulması usul ekonomisi bakımından da faydalıdır. Lakin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan feragat ve kabule ilişkin hükümlerin doğrudan idari yargılama usulünde uygulanması mümkün değildir. Zira idari yargılama usulünde kamu yararı ilkesi ön plandadır.

İdarenin eylem veya işlemlerinden hakları ya da menfaatleri ihlal edilen kişiler yargı yoluna başvurarak zararlarının tazminini isteyebilecekleri gibi yargı dışı yollar ile de uyuşmazlıkları çözebilme imkanına sahiptirler. İlgili çözüm yollarından birisi de özellikle 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle düzenlenen sulh müessesidir. Uyuşmazlığı sona erdirme açısından benzerlik gösteren sulh, feragat ve

kabul müesseseleri, mevzuat içerisindeki yeri ve sözleşmesel bağlamıyla farklılaşır. Bu nedenle ilgili müesseselerin mukayese edilerek açıklanması gereklidir.

I. HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNU (HMK) KAPSAMINDA DAVADAN FERAGAT

HMK kapsamında “feragat” terimi davacının dilekçesinde belirttiği netice-i talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir¹. Davayı tek taraflı irade beyanı ile sona erdiren, mahkemeye ulaşması ile hüküm ve sonuçlarını doğuran feragat, medeni usul hukukunda kabul edilen tasarruf ilkesinin² bir sonucudur.³ Kural olarak taraflarca üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkı bulunmayan davalarda⁴ dahi feragat mümkündür⁵. Lakin HMK m.70/III⁶ gereğince Cumhuriyet Savcısının bulunduğu davalarda⁷ feragat müessesesi doğrudan kullanılamaz⁸.

Feragate ilişkin irade beyanı HMK m.309/I gereğince mahkeme huzurunda sözlü yapılabileceği gibi dilekçe vermek suretiyle de yapılabilir.⁹ Feragatin etki ve sonuçlarını doğurabilmesi için HMK m.309/II hükmünde belirtildiği üzere karşı tarafın iznine ya da hakimın takdir ve onayına ihtiyaç bulunmamaktadır¹⁰. Bu nedenle hakim yalnızca, feragatin usulüne uygun yapıp yapılmadığı hususunu inceleyebilir¹¹.

¹ Murat Atalı/İbrahim Ermenek: Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 306; H. Yavuz Alangoya: Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2000, s. 373; Serpil Işık: “Medeni Usul Hukukunda Hükümden Sonra Feragat ve Davanın Feragat Sebebiyle Sona Erdiğini Ortaya Koyacak Olan Mercii: 7251 Sayılı Kanun Değişikliği Kapsamında Değerlendirmeler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 2, Yıl 2021, s. 1577-1578.

² Medeni Usul Hukuku’nda kabul edilen ilkeler hakkında detaylı bilgi için bkz. M. Serhat Sarısözen: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Medeni Usul Hukukumuzda Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, TBB Dergisi, 125/2016, s. 347 vd.

³ Alangoya, s. 373; Işık, s. 1577; Atalı/Ermenek, s. 304.

⁴ Doktrinde bu tür davalara örnek olarak, kişilik haklarını müdafaa eden, boşanma ve ayrılığa ilişkin, babalık, evliliğin butlanı, nüfus kayıt düzeltme davaları ifade edilmektedir. Seda Özmmümcü: “Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Re’sen Araştırma İlkesi”, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayısı, 2014, s. 146.

⁵ Işık, s. 1586; Atalı/Ermenek, s. 306.

⁶ HMK. m.70/III “Cumhuriyet savcısının yer aldığı dava ve işler üzerinde taraflar serbestçe tasarruf edemezler.”.

⁷ Bu tür davalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Ali Selim Genç, Cumhuriyet Savcısının Özel Hukuk Davalarındaki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 62 vd.

⁸ Örneğin evliliğin feshi davasında taraf feragat hakkından yoksundur. Atalı/Ermenek, s. 306-307; Işık, s. 1586.

⁹ HMK. m.309/I “Feragat ve kabul, dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır.”.

¹⁰ HMK. m.309/II “Feragat ve kabulün hüküm ifade etmesi, karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir.”.

¹¹ Işık, s. 1597.

Feragatin yalnızca dava tarafınca yapılacağını söylemek yerinde değildir. HMK m.74 hükmünde belirtildiği üzere vekil aracılığı ile de feragat işleminin yapılması mümkündür ancak vekilin bu konuya ilişkin özel olarak yetkilendirilmesi ve vekaletnamesinde bu hususun açıkça belirtilmesi gerekir¹².

Davadan feragat tek taraflı irade beyanıyla davayı sona erdiren bir usul işlemidir. Feragate ilişkin beyanın mahkemeye ulaşması ile feragatin hüküm ve sonuçları doğacağından, henüz mahkemece feragat nedeni ile dava sona erdirilmemiş olsa dahi artık feragatten dönülmesi mümkün değildir.¹³ Lakin davadan feragat bir irade beyanı olduğu için irade beyanının sakatlanmasına ilişkin hükümlerin feragate uygulanması mümkündür. Yargıtay kararında belirtildiği üzere davadan feragat eden taraf irade beyanının hata, hile veya ikraha uğradığı iddiasını ileri sürebilir. Şayet davadan feragate ilişkin irade beyanı hata, hile veya ikrah sonucunda sakatlanmış ise, bu durumda davadan feragat beyanı iptal edilebilir niteliktedir¹⁴.

Feragat kesin hüküm gibi sonuç doğurur. Feragat edilen hakka ilişkin olarak aynı davalıya karşı aynı konuya ve sebebe dayanarak davanın tekrar açılma imkanı yoktur¹⁵. Şayet feragat edilen hakka ilişkin aynı davalıya karşı aynı

¹² HMK. m.74 "Açıkça yetki verilmemiş ise vekil; sulh olamaz, hâkimi reddedemez, davanın tamamını ıslah edemez, yemin teklif edemez, yemini kabul, iade veya reddedemez, başkasını tevkil edemez, haczi kaldıramaz, müvekkilinin iflasını isteyemez, tahkim ve hakem sözleşmesi yapamaz, konkordato veya sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması teklifinde bulunamaz ve bunlara muvafakat veremez, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuramaz, davadan veya kanun yollarından feragat edemez, karşı tarafı ibra ve davasını kabul edemez, yargılamanın iadesi yoluna gidemez, hâkimlerin fiilleri sebebiyle Devlet aleyhine tazminat davası açamaz, hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez."

¹³ Işık, s. 1579.

¹⁴ Y. 22. HD. E. 2016/7106, K. 2016/9735, T. 04.04.2016 "... Davacı 04.03.2014 tarihinde açtığı bu dava ile, Ankara 1. İş Mahkemesi'nin 2013/837 esas sayılı dosyasının yargılaması devam ederken davalının, davacıyı kandırarak ve vekil sıfatı ile kendisini bertaraf ederek alacağın tamamının ödeneceği vaadi ile davadan feragat etmesini sağladığını, ilgili dosyada sadece davanın harçlandırılan kısmının ödendiğini, geriye kalan ve ödeneceği vaad edilen alacağın ödenmediğini belirterek feragat beyanını iptali ve anılan dosyada talep edilen işçilik alacaklarının hüküm altına alınmasını istemiştir. Mahkemece kesin hüküm sebebi ile davanın reddine karar verilmiştir. Ancak yukarıda açıklanan kanuni düzenlemeler gereğince feragat eden, hata, hile yada ikrah nedeni ile feragatin iptalini talep edebilir. Davacı, feragatin hata, hile veya ikrah nedeni ile feshi için ayrı bir dava açmayıp da, feragatin geçersizliğini ileri sürerek feragat ettiği davayı yeniden açarsa, mahkeme ön sorun olarak feragatin hata, hile yada ikrah nedeniyle geçersiz olup olmadığını incelemekle yükümlüdür. İrade fesadı ileri sürülen her davanın kesin hüküm itirazı ile karşılaşılmadan görülebileceği açıktır. Anılan sebeplerle mahkemece öncelikle tarafların gösterdikleri tüm deliller toplanarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu 164. maddesi gereğince, feragat beyanının iptali talebi, ön sorun olarak değerlendirilmeli ve oluşacak sonuç dairesinde bir karar verilmelidir. Eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir." E.T. 12.11.2022; www.hukuktürk.com.

¹⁵ Atalı/Ermeneç, s. 305; Işık, s. 1582.

konuda ve sebeple bir dava açılmış ise açılan yeni dava kesin hükmün bir dava şartı¹⁶ olması nedeniyle usulden reddedilecektir. Bu durum *non bis in idem* ilkesi¹⁷ olarak da adlandırılır.

Davadan feragat aynı zamanda haktan da feragat sonucu doğurduğundan dolayı içeriği mahiyetiyle maddi bir hukuki işlemdir¹⁸. HMK m.309/III gereğince kısmi feragat halinde yalnızca ilgili kısım açısından bu durum söz konusudur. Feragat edilmemiş olan hak için yargılamaya devam edilir¹⁹. Türk hukuk sistemimizde şarta dayalı hüküm verilemeyeceğinden, davayı sonlandıran feragat beyanının da şarta bağlı olmaması gerekir. Bu durum HMK m.309/IV'te açıkça belirtilmiştir²⁰.

Davadan feragatin söz konusu olabilmesi için açılmış bir davanın varlığı gereklidir, henüz vuku bulmamış bir davadan feragat mümkün değildir²¹. Dava açıldıktan sonra mahkemece verilen hükmün kesinleşmesine kadar geçen tüm aşamalarda davacı, davasından feragat edebilir. Dolayısıyla davadan feragat hüküm verildikten sonra, kanun yolu aşamalarında dahi başvurulabilen bir usuli taraf işlemidir. Bu durum HMK m.310 hükmünde açıkça ifade edilmiştir²².

Davadan feragat halinde yargılama giderleri HMK'nın 312. maddesi gereğince davacı tarafından ödenir²³. Mahkeme, feragat eden davacıyı davayı kaybetmiş gibi yargılama giderlerine mahkum eder.

¹⁶ HMK. m.114 "Dava şartları şunlardır: a) Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması. b) Yargı yolunun caiz olması. c) Mahkemenin görevli olması. ç) Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması. d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması. e) Dava takip yetkisine sahip olunması."

¹⁷ İlke hakkında detaylı bilgi için bkz. Mustafa Özen: "Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. XIV, Y. 2010, S. 1.

¹⁸ Işık, s. 1588.

¹⁹ HMK. m.309/III "Kısmen feragat veya kabulde, feragat edilen veya kabul edilen kısmın, dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir."

²⁰ HMK. m.309/IV "Feragat ve kabul, kayıtsız ve şartsız olmalıdır."

²¹ Işık, s. 1594.

²² HMK. m.310 "Feragat ve kabul, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir." Bununla birlikte iflas davalarında kanun yolu aşamasında feragat söz konusu değildir. Atalı/Ermenek, s. 306.

²³ HMK m.312 "Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir. Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir."

II. İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU (İYUK) KAPSAMINDA DAVADAN FERAGAT

İdari yargılama hukukunda kamu yararı esas olduğundan ötürü idari yargılama hukukuna hakim olan ilkelerden²⁴ biri de re'sen araştırma ilkesidir²⁵. Her ne kadar idari yargıda re'sen araştırma ilkesi geçerli olsa da bu ilke, tarafların açılmış olan bir davayı sona erdirmeye iradelerini diğer bir ifadeyle davadan feragat edebilme hakkını elinden almaz²⁶.

İdari yargılama hukukuna ilişkin düzenlemeler İYUK'ta yer almaktadır. Ancak idari yargıya ilişkin kuralların tamamı İYUK'ta düzenlenmediğinden idari yargıya ilişkin bazı usuli işlemler açısından HMK'ya atıfta bulunulmuştur. HMK'ya atıf yapılan haller İYUK m.31'de sayılmıştır²⁷. Yapılan atıflar sınırlı niteliktedir. Bu durum "numerus clausus"²⁸ olarak da adlandırılır. Atıfta bulunan usuli işlemlerden biri de feragattir. Dolayısıyla HMK'da yer alan feragat idari yargılama usulünde de uygulama alanı bulacaktır.

Feragat beyanı, ilgili mahkemeye hitaben yazılmış olan dilekçe ile yazılı olarak yapılabileceği gibi, mahkeme huzurunda tutanağa geçirilmek üzere sözlü de yapılabilir. Yazılı olarak yapılan feragat beyanının tutanağa geçirilmesi gerekmezken, sözlü yapılan irade beyanının geçerli olup hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için tutanağa geçirilip davacı tarafından imzalanması gerekmektedir. Bazı yazarlar, idari yargılama usulünde yazılılık esas olduğundan ötürü sözlü şekilde yapılan feragatin geçerli olamayacağı yönünde görüşleri-

²⁴ İdari yargılama usulüne özgü ilkeler resen araştırma, tasarruf ve yazılılıktır. Kamile Türkoğlu Üstün: İdari Yargılama Usulüne Hâkim Olan İlkeler, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 91; İYUK içerisinde öngörülen ilkeler yazılılık ve evrak üzerinde inceleme, delil serbestisi, re'sen araştırma, yerinde-lik denetimi yasağı, HMK ile kıyas, taleple bağlılıktır. İçtihatlar gereğince usuli kazanılmış hak ilkesinin varlığından da söz edilir. Ender Ethem Atay: İdari Yargılama Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 77 vd.

²⁵ Re'sen araştırma ilkesi yargılama sürecinde vakıa ve delillerin toplanması kısmında hakim özel-liktedir. İlkenin kamu yararı ve eşitlik ile bağlantısı bulunmaktadır. Türkoğlu Üstün, s. 92.

²⁶ Türkoğlu Üstün, s. 295 vd.

²⁷ İYUK m.31 "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimın davaya bakmaktan mem-niyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, ke-şif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. (Ek cümle: 5/4/1990-3622/11 md.; Değişik: 10/6/1994-4001/14 md.) Ancak, davanın ihbarı (...) (2) Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından hazırlanan listelerden seçilir ve bilirkişiler hakkında Bilirkişilik Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muha-kemeleri Kanununun ilgili hükümleri uygulanır."

²⁸ Numerus clausus sınırlı sayı prensibi anlamına gelir. Belgin Erdoğan: Hukukta Latince Teknik Terimler Özlü Sözlük, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, 2011, s. 100.

ni beyan etmektedir²⁹. Ancak bizim de katıldığımız görüş³⁰ medeni yargılama usulünde olduğu gibi idari yargılama usulünde de tutanağa geçirilmek sureti ile sözlü bir şekilde yapılmış olan feragat beyanının geçerli olacağı yönündedir. Danıştay kararları da bu yöndedir³¹. Aynı zamanda geçerli bir feragatin sözü konusu olabilmesi için yapılmış olan feragat beyanının açık bir şekilde, hiçbir yanlış anlaşılmaya mahal vermeyecek şekilde olması gerekir. Buradan da anlaşılacağı üzere feragat beyanının zımni yapılması mümkün değildir³².

Feragat, talep sonucunun tamamını kapsayacak biçimde olabileceği gibi kısmi de olabilir. Kısmi feragat halinde ise feragat edilmeyen kısım için yargılamaya devam olunur³³.

Bir üst başlıkta belirttiğimiz üzere feragat şarta bağlanamaz³⁴. Bu nedenle İYUK kapsamında gerçekleştirilen feragatin de kayıtsız ve şartsız yapılması gerekir³⁵. Feragat sonucunda taraflar arasındaki maddi hukuka ilişkin uyuşmazlık son bulsa da idari yargılama içinde uyuşmazlığın tespiti yönünde karar alınması gerektiği Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından ifade edilmiştir³⁶.

²⁹ Bkz. Türkoğlu Üstün, s. 296-297; Ramazan Yıldırım/Serkan Çınarlı: Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Adalet Yayınları, 2021, s. 340 vd.

³⁰ Gözde Ülker: "İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, Yıl 2016, s. 3357.

³¹ D. 5. D., E. 2011/5286, K. 2011/8012 T. 23.12.2011 "2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinin "feragat ve kabul" konusunda göndermede bulunduğu 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 4.2.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 450. maddesi ile; yürürlükten kaldırılmış; anılan Yasanın 447. maddesinin 2. fıkrasında ise, "Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18.6.1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır." hükmü getirilmiştir. 6100 sayılı Yasanın 307. maddesinde feragat; davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesi olarak tanımlanmış; 309. maddesinde, feragat beyanının dilekçe ile veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılacağı; 310. maddesinde, feragat ve kabulün, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabileceği; 311. maddesinde ise, feragatin kesin hüküm gibi hukukî sonuç doğuracağı hükme bağlanmıştır." E.T. 12.11.2022; www.hukuktürk.com.

³² Ülker, s. 3359.

³³ Ülker, s. 3363 vd.

³⁴ Bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) Kapsamında Davadan Feragat başlığı.

³⁵ Şeyma Sancar Dere/Ahmet Dere: "Genel Olarak Feragat ve İdari Yargıda Feragatin Hüküm ve Sonuçları", TAAD, Cilt: 1, Yıl: 1, Sayı: 3 (20 Ekim 2010), s. 228.

³⁶ D. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, E. 2003/967, K. 2004/640, T. 17.06.2004 "Dolayısıyla feragat, davayı kendiliğinden sona erdirmemekle birlikte taraflar arasındaki dava konusu yapılan uyuşmazlığı sona erdirmektedir. Bunun yanında dava konusu uyuşmazlığın feragat nedeniyle son bulunduğunu tespit etmek görevi ise mahkemeye ait bulunmaktadır. Mahkeme, bu görevi sadece davacının feragat beyanının gerçekten feragat olup olmadığını ve kanunun öngördüğü şekilde yapıp yapılmadığını araştırmak suretiyle yerine getirmekle yükümlüdür. Mahkemenin, davacının

İdari yargılama usulünde iptal ve tam yargı davalarından feragatin uygulanabilirliği farklılaşmaktadır. Danıştay kamu yararı ve özel yarar ayırımına değinerek, kamu yararı niteliği yoğunluğu yüksek derecede olan iptal davalarında feragati mümkün kabul etmemektedir³⁷. Tam yargı davalarında ise kişinin uğramış olduğu hak ihlali ortadan kaldırılır. Bu nedenle feragat mümkündür³⁸.

Davadan feragat kesin hüküm verilene kadar yapılabilir³⁹. Mahkemece verilen karar kesinleştikten sonra davadan feragat edilmesi artık mümkün olmayacaktır. İdari yargıda doktrindeki ağırlıklı görüş feragatin hükmün kesinleşmesine kadar her aşamada yapılabileceğine ilişkin olsa da, kanun yolları aşamasında feragatin yapılamayacağına yönelik Danıştay kararı söz konusudur⁴⁰. Aksi görüş ise feragatin yalnızca mahkemece esas hüküm verilmeden önce yapılabileceğini ifade eder⁴¹. Bu tartışmanın sebebi yasanın yorumundan kaynaklanmaktadır. Şu hususu belirtmekte fayda vardır ki temyiz isteminden feragat etmek ile temyiz aşamasında esas davadan feragat etmek farklı durumlardır. Temyiz isteminden, temyiz incelemesi sonuçlanmadan feragat edilebileceği hususunda herhangi bir tereddüt yoktur. Bu durum doğrudan Anayasa m.36 hükmünde ifade edilen hak arama özgürlüğünün bir parçasıdır.

beyanının gerçekten feragat olduğunu ve kanunun öngördüğü şekilde yapıldığını tespit etmesi durumunda, davadan feragat nedeniyle uyuşmazlığın son bulduğuna karar vermesi gerekmektedir.” E.T. 12.11.2022; www.hukukturk.com.

³⁷ D. 15. D., E. 2013/4981 K. 2014/2553 T. 8.4.2014 “*İptal davalarında, feragatin söz konusu olduğu durumlarda kamu yararı ve bireysel yarar ölçütünün belirlenmesinden sonra feragat hakkında karar verilmesi gerektiği konusunda mevzuatta hüküm bulunmamaktadır. Kendisine iptal davası açma hakkı tanınan bir özel hukuk kişininin ya da kamu tüzel kişininin, açılmış olan davadan feragat hakkı bulunmadığı ileri sürülemez.” E.T. 12.11.2022; www.hukukturk.com.*

³⁸ Ülker, 3375; Tam yargı davaları ile eda davaları birbirine benzer niteliklere sahiptir. Bu nedenle feragat ilişkili bir farklılık bulunmaz. Ramazan Çağlayan: İdarî Yargılama Hukuku (Temel Bilgiler), 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 161.

³⁹ Yıldırım/Çınarlı, s. 262; Ülker, 3362.

⁴⁰ Tartışmalar için bkz. Ülker, s. 3369 vd. D. 10. D. E. 1995/5846 K. 1996/6434 T. 30.10.1996 “*Dosyanın incelenmesinden davacının temyiz dilekçesi tarihinden sonraki tarihi taşıyan bir dilekçe ile maddi ve manevi tazminat talebinden feragat ettiğini bildirdiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar davacının feragat etme hakkı dava açma hakkının da doğal bir sonucu ise de idarenin yargısal denetiminin gerçekleştirildiği idari yargıda, davanın karara bağlanmasından sonraki aşamada temyiz veya kararın düzeltilmesi isteminin incelenmesi sırasında davacıya davadan feragat etme hakkının tanınması, yapılmış olan yargısal denetimin geçersiz sayılması sonucunu doğuracaktır. Bunun da idarenin faaliyetlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması amacıyla dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmayacağı açıktır. Bu nedenle 2577 sayılı Yasanın 31. maddesiyle yollamada bulunulan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun feragata ilişkin hükümlerinin, ancak idari yargılama usulüyle bağdaştığı ölçüde uygulanması mümkün olup, söz konusu yasal düzenlemenin idari yargıda, kanun yollarında da davadan feragat etme olanağı tanıdığından söz edilemeyeceğinden temyiz aşamasında verilen, davadan feragat ettiği yolundaki davacı dilekçesi dikkate alınmayarak davalının ve davacının temyiz istemi incelendi.” E.T. 12.11.2022; www.hukukturk.com.*

⁴¹ Halil Kalabalık: İdari Yargılama Usulü Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 367.

III. HMK KAPSAMINDA DAVAYI KABUL

HMK kapsamında davayı kabul müessesesi, davalının tek taraflı irade beyanıyla yapmış olduğu ve davacının netice-i talebini kısmen veya tamamen kabul etmesi olarak tanımlanır⁴². Davalı, kabul beyanında bulunmakla, davacının talepte bulunduğu hakka rıza göstermiş olur⁴³ ve aslında davayı kabul eden davalı kendi talep sonucundan feragat etmiş olur⁴⁴.

Kabul, davalı açısından söz konusu olan irade beyanıdır⁴⁵. Ancak, davalı tarafından açılmış karşı davanın⁴⁶ varlığı söz konusu ise davacı (karşı davanın davalısı) karşı davasını kabul edebilir⁴⁷.

Kabul ile davalı, davacının netice-i talebine kısmen veya tamamen onay vermiş olur⁴⁸. Dava bu beyan doğrultusunda kısmen veya tamamen sonlanır⁴⁹. Dolayısıyla davayı kabul, davalı tarafından yapılan ve davayı sona erdiren usuli bir işlemdir⁵⁰. Feragatte olduğu gibi kabul beyanının da hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için karşı tarafın ya da mahkemenin onayına ihtiyaç bulunmamaktadır⁵¹.

Kabul bakımından önem arz eden bir husus da kabule ilişkin konunun kabul açıklamasında bulunan tarafça (davalı tarafından) açıkça bilinmesi gerektiğidir⁵².

⁴² HMK m.308/I; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özeker: Medeni Usul Hukuku, 5. Baskı, Vedat Yayıncılık, 2017, s. 423; Timuçin Muşul: Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayıncılık, 2012, s. 439; Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz: Medeni Usul Hukuku, 18. Baskı, Yetkin Yayıncılık, 2010, s. 547.

⁴³ Ercan Göktepeoğlu: İdari Davada Davadan Feragat ve Davayı Kabul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 58 vd.

⁴⁴ Göktepeoğlu, s. 58 vd; Muşul, s. 440.

⁴⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 547; Muşul, s. 439.

⁴⁶ Karşı dava, aynı yargılama usulüne tabi, asıl dava ile arasında bağlantı bulunan, açılmış ve henüz mahkeme tarafından karara bağlanmamış olan bir davanın, davalı tarafınca davacıya karşı aynı mahkemeye dilekçe verme sureti ile açılan davadır. Emine Aslı Küçükaydın: "Karşı Dava", TBB Dergisi, 123/2016, s. 211 vd.

⁴⁷ Muşul, s. 440.

⁴⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 547; Muşul 439.

⁴⁹ Muşul, s. 440; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 548.

⁵⁰ Göktepeoğlu, s. 60.

⁵¹ Zeki Gözütok/Adem Albayrak: Alfabetik Medeni Usul El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2021, s. 598; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 548; Göktepeoğlu, s. 59.

⁵² Y. 7. HD., E. 1995/2283, T. 18.11.1995 "Her ne kadar davalı Musa, duruşma sırasında davaya diyeceği olmadığını, davayı kabul ettiği yolunda bulunmuş ise de, bu beyanı kendi adına ve davacı adına oluşturulan parsellerin arazi üzerindeki konumları belirlenmeden yapılmıştır. Kabulün hukuki sonuç doğurabilmesi için, davanın müddeabihinin yani davacının dava ettiği kesimin karşı tarafça bilinmesi zorunludur. Bu nedenle, davalının duruşma sırasındaki beyanı bağlayıcı olarak kabul edilemez." E.T. 12.11.2022; www.hukuktürk.com.

Davanın, davalının kabulü ile sona erebilmesi için feragatten farklı olarak dava konusu hakkın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri⁵³ türden olması gerekir⁵⁴. Aksi durumda davalının yapmış olduğu kabul hüküm ifade etmez, davayı sona erdirmez ve dolayısı ile mahkemece yargılamaya devam edilir.

Usulüne uygun olarak yapılan kabul beyanı davayı sona erdirdiğinden ötürü bir taraf işlemidir. Davayı sona erdirmenin dışında davalının davayı kabul etmesi davacının ileri sürmüş olduğu hakkın var olduğunu da kabul anlamına geleceğinden dolayı aynı zamanda maddi hukuki işlemidir⁵⁵. Kabulün irade bozukluğu nedenlerine⁵⁶ dayanılarak iptal edilebilir olması da yine kabulün maddi hukuki işlem niteliğine haiz olduğunu kanıtlar niteliktedir⁵⁷.

Davalı kabul beyanını yazılı olarak dilekçe ile yapabileceği gibi yargılama sırasında tutanağa geçirilmek suretiyle sözlü olarak da yapabilir⁵⁸.

Vekil aracılığı ile kabul işlemi gerçekleştirilecekse avukatın vekaletnamesinde kabule ilişkin özel ve açık yetkilendirme yapılmış olması şarttır⁵⁹.

Feragat kısmında da belirttiğimiz üzere⁶⁰ koşula bağlı hüküm verilemeyeceğinden kabul beyanının da kayıtsız ve koşulsuz olması gerekir. Aksi halde şarta bağlı yapılmış olan kabul geçerli olmaz.

Davalı, davayı tek taraflı irade beyanı ile sona erdiren kabul işlemi, hükmün kesinleşmesine kadar olan tüm aşamalarda yapabilir⁶¹. Kabul beyanı, davadan feragat edilmesinin sonuçlarına benzer olarak kesin hüküm teşkil eder. Kesin hükmün etkisi dolayısı ile aynı taraflar arasında aynı dava nedenine dayanılarak ikinci bir davanın açılması engellenmektedir⁶².

⁵³ Tarafların üzerlerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri davalarda re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Muşul, s. 440.

⁵⁴ Seçkin Yavuzdoğan: İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. Maddesi Çerçevesinde Medeni Yargılama Hukuku - İdari Yargılama Hukuku İlişkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s. 199; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 551; Göktepeoğlu, s. 60.

⁵⁵ Göktepeoğlu, s. 60; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 540.

⁵⁶ İrade bozukluğu sebepleri için bkz. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, 13. Baskı, Vedat Yayıncılık, 2016, s. 90 vd.

⁵⁷ Göktepeoğlu, s. 60.

⁵⁸ HMK m.309/I; Muşul, s. 441; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 548.

⁵⁹ HMK m.74; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 547; Muşul, s. 440.

⁶⁰ Bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) Kapsamında Davadan Feragat başlığı; HMK m.309/IV.

⁶¹ Gözütok/Albayrak, s. 599; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 548.

⁶² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 550; Göktepeoğlu, s. 92.

IV. İYUK KAPSAMINDA DAVAYI KABUL

İYUK'da düzenlenmeyen belli hususların HMK'ya atıf yapılmak sureti ile uygulama alanı bulduğunu ifade etmiştik⁶³. İYUK'da düzenleme alanı bulmayıp İYUK m.31. hükmünde HMK'ya atıf yapılan hallerden biri de kabul müessesesidir.

HMK kapsamında kabul kurumundan bahsederken değindiğimiz üzere; kabul, davalı tarafın tek taraflı irade beyanı ile davacının netice-i talep sonucuna kısmen veya tamamen onay vermesidir⁶⁴.

İdari yargılama usulünde de davalı kabul beyanını tutanağa geçirilmek sureti ile mahkemede sözlü olarak yapabileceği gibi görülmekte olan mahkemeye hitaben yazılmış olan bir dilekçe ile de yapılabilir⁶⁵.

Kabul beyanı hükmün kesinleşmesine kadar olan tüm aşamalarda yapılabilir⁶⁶. Dolayısı ile mahkemece esasa ilişkin karar verilmiş olsa dahi davanın kabulü mümkündür. Doktrinde mahkemece esasa ilişkin karar verildikten sonra artık kabulün mümkün olmayacağına dair farklı görüşler⁶⁷ mevcutsa da biz HMK'nın 310. maddesinde yer alan açık hüküm gereğince bu görüşe katılmayıp hükmün kesinleşmesine kadar kabulün mümkün olduğunu düşünüyoruz⁶⁸.

Kabul beyanı kesin hüküm gibi sonuç doğurur⁶⁹, kabul beyanında bulunulduktan sonra geri dönülme imkanı bulunmamaktadır. Ancak irade bozukluğu halleri mevcut ise kabul beyanının iptali mümkündür⁷⁰.

Kabulün hüküm ve sonuçlarını doğurması için her ne kadar davalı tarafın tek taraflı irade beyanı gerekiyorsa ve karşı tarafın ya da mahkemenin onayına ihtiyaç duyulmuyorsa da medeni usul yargılamasından farklı olarak idari yargıya özgü olan iptal davalarında⁷¹ sadece bu irade beyanı yeterli değildir⁷². İdari yargılama usulünde davalı konumunda idare bulunuyor ise idarenin yalnızca davanın kabulüne ilişkin

⁶³ Bkz. İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) Kapsamında Davadan Feragat başlığı.

⁶⁴ Yavuzdoğan, s. 194; Ramazan Çağlayan: İdari Yargılama Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021 s. 161; Kalabalık, s. 371; Yıldırım/Çınarlı, s. 264.

⁶⁵ Kalabalık, s. 371; Göktepeoğlu, s. 65.

⁶⁶ Çağlayan, s. 359; Yavuzdoğan, s. 204.

⁶⁷ Kalabalık, s. 371, Göktepeoğlu, s. 71.

⁶⁸ HMK m.310/1 "*Feragat ve kabul, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir.*"

⁶⁹ Kalabalık, s. 372; Çağlayan, s. 360; Göktepeoğlu, s. 92.

⁷⁰ Kalabalık, s. 372; Yavuzdoğan, s. 207; Göktepeoğlu, s. 77.

⁷¹ İptal davası; idari işlemlerin menfaatleri ihlal edilen kişiler tarafından, yetki, şekil, konu, sebep ve amaç yönlerinden birine ilişkin hukuka aykırılık iddiası ile idari yargı yerlerinde açılan davadır. Kalabalık, s. 157.

⁷² Kalabalık, s. 372; Yıldırım/Çınarlı, s. 265; Göktepeoğlu, s. 84.

beyanı yeterli olmaz. Davayı kabul ettiğine dair irade açıklamasında bulunan idare, bu beyanın gereğini İYUK madde 28⁷³ kapsamında hayata geçirmek durumundadır. Davalı idarenin kabul beyanının yanı sıra idari işlemi yapmaya yetkili olan makamın, içtihatlar ile idari yargı sistemimize girmiş olan yetki ve usulde paralellik ilkesi⁷⁴ uyarınca yapmış olduğu idari işlemi hukuk aleminden silmesi gerekir. İşlemi tesis eden idarenin iradesiyle gerçekleşen sona erme nedenleri dört tanedir⁷⁵. Bunlar kaldırma, geri alma, düzeltme ve değiştirmedir. İdare tesis ettiği işlemi geri aldığı ve bunu mahkemeye dilekçe ile sunduğu takdirde mahkemenin davanın konusuz kalması sebebiyle karar verilmesine yer olmadığına ilişkin hüküm vermesi gerekir. Bundan dolayı dava konusu olan idari işlemin idari organlar tarafından geri alınması aslında davayı kabul niteliğindedir.⁷⁶ Ancak geri alma dışında kalan diğer idarenin iradesiyle gerçekleşen sona erme sebepleri davanın kabulü niteliğine haiz değildir. Çünkü yalnızca geri alma işlemi, iptalin hüküm ve sonuçlarını doğurur.

Tam yargı davalarında⁷⁷ da davayı kabul mümkündür⁷⁸. Tam yargı davası, medeni yargılama hukukundaki eda davası ile benzerlik gösterir. İdarenin vermiş olduğu zararın giderilmesine yönelik tazminat talebini içeren tam yargı davası idarece kabul edilmek yerine hukuk devleti ilkesinin gereklerine daha uygun olacak biçimde davacının uğradığı zarar giderilmek sureti ile dava konusuz bırakılarak da sona erdirilebilir⁷⁹.

⁷³ İYUK m.28/II “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez.”

İYUK m.28/II “Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderleri, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatırılır. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.”

İYUK m.28/III “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.”

⁷⁴ Yetki ve usulde paralellik ilkesi, yasada aksine herhangi bir düzenleme bulunmadıkça, bir işlemin tesis edilmesinde yapılan yetki ve usul şartlarının aynı işlemin geri alınmasında veyahut da kaldırılmasında da aynen uygulanması zorundalıdır. Ayşenur Hasoğlu: “Danıştay Kararları Işığında Yetki ve Usulde Paralellik İlkesi”, TAAD, 33/2018, s. 130 vd.; D. 6. HD., E. 1986/65, K. 1986/454, T. 7.05.1986.

⁷⁵ İdarenin iradesiyle gerçekleşen sona erme sebepleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Onur Mercan: İdari İşlemin Sona Ermesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 65 vd.

⁷⁶ Göktepeoğlu. s. 84, Yavuzdoğan, s. 215.

⁷⁷ Tam yargı davası, medeni yargılama hukukundaki edim davasına benzer niteliktedir. Tam yargı davası ile idarece yapılan işlem veya eylem sonucu oluşan zararın tazmini amaçlanır. Yıldırım/Çınarlı s. 104.

⁷⁸ Yavuzdoğan s. 218; Göktepeoğlu, s. 85.

⁷⁹ Göktepeoğlu, s. 85.

İYUK m.31'in atırđ dolayısı ile HMK'nın kabule iliřkin hűkűmleri idari yargılama usulűnde de uygulama alanı bulacaktır. HMK'nın 312. maddesinin⁸⁰ aűık hűkmű geređince davayı kabul ettiđine dair irade beyanında bulunan idare yargılamayı kaybetmiřçesine yargılama giderlerine mahkum edilir⁸¹.

V. HMK KAPSAMINDA SULH

Tarafların uyuřmazlık konusunda çűzűme ulařmak sureti ile karřılıklı bir biçimde taleplerinden kısmen veya tamamen vazgeçerek ortak bir noktada buluřması sonucunda davanın iradi olarak sona erdirilmesidir⁸².

Gűrűldűđi űzere sulh; kabul ve feragatten farklı olarak tek tarafın irade beyanıyla deđil, karřılıklı her iki tarafın irade beyanlarının uyuřması sonucunda davayı sona erdiren sűzleřme niteliđinde taraf iřlemidir⁸³. Taraflar feragat ve kabulde olduđu gibi hűkműn kesinleřmesine kadar olan ařamaların tűműnde sulhe bařvurabilirler⁸⁴.

Sulh, mahkeme içi ve mahkeme dıřı olmak űzere iki biçimde karřımıza çıkar⁸⁵. Mahkeme dıřında gerçekteřtirilen sulh borçlar hukuku alanına girdiđinden HMK'da yalnızca mahkeme içi sulh dűzenlenmiřtir.

Mahkeme içi sulhte yargılmasına devam edilen bir dava sűz konusudur. Taraflar gűrűlmekte olan bu davayı kısmen ya da tamamen sona erdirmeye yűnelik irade beyanlarını duruřma esnasında tutanađa geçirip imzalamak suretiyle yapabilecekleri gibi, yazılı olarak da mahkemeye sunabilirler.

Davayı kabul műessesesinde olduđu gibi geçerli bir sulhun sűz konusu olabilmesi için dava konusu uyuřmazlıđın, tarafların űzerinde serbestçe tasarruf edebileceđi tűrden olması gerekir⁸⁶.

⁸⁰ HMK m.312/1 "Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hűkűm verilmiř gibi yargılama giderlerini űdemeye mahkum edilir. Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına iliřkin ise yargılama giderlerine mahkumiyet, ona gűre belirlenir."

⁸¹ Çađlayan, s. 361; Gűktepeođlu, s. 94.

⁸² Seçkin řahan: Medeni Usul Hukukunda Sulh, Adalet Yayınevi, 2020, s. 17; Pekcanitez/Atalay/űzekes, s. 425; Gűzűtok/Albayrak, s. 713.

⁸³ Pekcanitez/Atalay/űzekes, s. 425; řahan, s. 33; Gűzűtok/Albayrak, s. 714.

⁸⁴ HMK m.314/1 "Sulh, hűkűm kesinleřinceye kadar her zaman yapılabilir."; Pekcanitez, Atalay, űzekes, s. 425; řahan, s. 133.

⁸⁵ Atalı/Ermenek, s. 310; Gűzűtok/Albayrak, s. 714.

⁸⁶ Pekcanitez, Atalay, űzekes, s. 425; HMK m.312/II "Sulh, ancak tarafların űzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuřmazlıkları konu alan davalarda yapılabilir." Bu sebepten űtűrű re'sen arařtırma ilkesine tabi davalarda sulh műmkűn deđildir.; Atalı/Ermenek s. 310.

Sulh, kural olarak dava konusu uyuşmazlık ile ilgilidir ancak taraflar anlaşarak dava konusu dışındaki hususları da sulh kapsamına alabilirler⁸⁷.

Davayı sona erdiren taraf işlemlerinden olan davanın kabulü ve davadan feragatin hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için kayıtsız ve şartsız olması gerekirken, HMK'nın 313. maddesinin⁸⁸ açık hükmü gereğince sulh bunlardan farklı olarak kayıt ve şarta bağlı bir şekilde tesis edilebilir. Aynı zamanda sulhün şarta bağlanabileceğine ilişkin Yargıtay kararları da bulunmaktadır⁸⁹. Sulhün şarta bağlı olarak yapılması halinde mahkemece şarta bağlı hüküm verilir verilemeyeceği noktası tartışmalıdır⁹⁰. Doktrinde hakim görüş şarta bağlı olarak sulh yapılmasının mahkemece şarta bağlı hüküm verilmesi anlamına gelecek şekilde geniş yorumlanmaması gerektiği⁹¹ olsa da aksi yönde mahkemece şarta bağlı hüküm verilebileceğini öngören görüşler de vardır. Bizim kanaatimiz HMK madde 313/4'ün gerekçesi⁹² de dikkate alındığında şarta bağlı sulh yapılmasının mahkemece şarta bağlı hüküm kurulabileceği şeklinde geniş yorumlanamayacağıdır.

VI. İYUK KAPSAMINDA SULHÜN FERAGAT VE KABUL İLE MUKAYESESİ

Sulh tarafların karşılıklı fedakarlıkta bulunarak aralarındaki uyuşmazlığı sona erdirmek maksadı ile yapmış oldukları sözleşmedir. Dolayısı ile sulhten bahsedebilmemiz için öncelikle taraflar arasında mevcut bir uyuşmazlığın varlığı şarttır⁹³.

Sulh ile ilgili düzenlemeler 6100 sayılı HMK da yer alsa da bu düzenlemeleri idare hukukunun yapısı gereği⁹⁴ idari yargıda aynen uygulamak mümkün olmamaktadır⁹⁵.

⁸⁷ HMK m.313/III "Dava konusunun dışında kalan hususlar da sulhun kapsamına dahil edilebilir."

⁸⁸ HMK m.313/IV "Sulh, şarta bağlı olarak da yapılabilir."

⁸⁹ Y. 11. HD. E. 2015/1907, K. 2016/134, T. 12.1.2016 "... Sulhun, hükmün kesinleşmesine kadar yapılması mümkün olup şarta bağlı yapılmasına bir engel bulunmamaktadır..." E.T. 12.11.2022; www.hukuktürk.com.

⁹⁰ Ayşe Soy: Türk Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Adalet Yayınevi, 2017, s. 24; Şahan, s. 39.

⁹¹ Gözütok/Albayrak, s. 714; Şahan, s. 41.

⁹² HMK m.313/IV gerekçesi şu şekildedir; "Sulhün sözleşmesel niteliği gereği, şarta bağlı olarak da yapılabileceği kabul edilmektedir. Ancak bu düzenleme, mahkeme tarafından, şarta bağlı bir hüküm verilebileceği anlamına gelmez. Zira sulh, mahkemenin bir hükmüne gerek kalmaksızın davaya son veren usuli bir sözleşme olduğundan, şarta bağlı sulh ile dava kendiliğinden sona erecek ve mahkeme de sulh sebebiyle, karar verilmesine yer olmadığını tespit ile yargılamayı sona erdirecektir."

⁹³ Azime Deniz Özder: 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Kapsamında İdari Uyuşmazlıkların Sulh Yoluyla Çözümü, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 49.

⁹⁴ İdare hukuku, esaslı anayasada belirlenen, idarenin faaliyetlerini ve örgütlenmesine ilişkin kuralları düzenleyen, kamuya tanınan üstünlük ve ayrıcalıklarla birlikte bireye tanınan haklar arasında denge kurmayı sağlayan hukuk dalıdır. İdarenin tek taraflı üstünlüğü dolayısı ile tarafların aralarındaki uyuşmazlıkları özel hukuk hükümleri çerçevesinde yapacakları sözleşme ile sonlandırılmaları mümkün olmamaktadır.

⁹⁵ Özder, s. 51.

İYUK'da uyuşmazlık çözüm yollarından sulhe ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. İYUK kapsamında düzenlenmeyen bazı hususların HMK'ya atıf yapılmak sureti ile uygulama alanı bulduğundan bahsetmiştik⁹⁶. Ancak İYUK m.31 hükmü içerisinde HMK'ya atıfta bulunduğu haller sınırlı sayıdadır ve bu kapsamda sulhe atıf yapılmamıştır. Dolayısı ile HMK'nın sulh müessesesi ile ilgili hükümleri idari yargıda uygulama alanı bulamamakta ve idari yargı yerlerince görülmekte olan davalar sulh hükümleri doğrultusunda sona erdirilememektedir.

İYUK m.31 hükmünde HMK'ya atıf yapılan kurumlar arasında feragat ve kabule yer verilirken sulhe yer verilmeyip atıfta bulunulmamasının nedeni idare hukukunun yapısından kaynaklanmaktadır.

Sulhe ilişkin düzenlemeler genellikle özel hukuk alanına ilişkindir⁹⁷. İdarenin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümü ile ilişkin olarak sulh müessesesi 659 sayılı KHK ile düzenleme alanı bulmuştur⁹⁸. Aynı zamanda kamu hukukuna ilişkin olarak tarafların yargı yoluna gitmeden, uyuşmazlık konusu üzerinde tasarrufları ile uzlaşabilmelerine yönelik farklı kanunlarda düzenlemeler mevcuttur. Bu mevcut düzenlemeler neticesinde idari uyuşmazlıkların çözülmesinde, mağdur olduğunu düşünen kişilerin yargı yoluna gitmeden evvel sulh yoluna başvurarak sonuca ulaşabilmeleri mümkün olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse 5389 sayılı Belediye Kanununun 18. maddesinde belediye meclislerine mevcut uyuşmazlıkları sulh yoluyla sona erdirmeye, feragat ve kabul etme konusunda yetki verilmiştir⁹⁹. Benzer bir şekilde sulhe ilişkin hüküm Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na dayanılarak çıkarılmış olan Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Yönetmelikte yer almaktadır. Bu şekilde düzenlemelerin olması sebebiyle idari uyuşmazlıklar yargı makamlarının önüne gitmeden, yargı evvelinde çözüm imkanı bulur ve böylelikle mahkemelerin iş yükü kısmen olsa da azalmış olur. Aynı zamanda şahıslar yargılama bitiminde ulaşmayı arzuladıkları sonuçlara da daha hızlı ulaşım imkanı elde ederler.

Hukuk sistemimizde idarenin tabi olduğu hukuk kurallarının farklılığı ve idarenin kamu gücü ile donatılmış olması nedeniyle özel hukuk uyuşmazlıkları-

⁹⁶ Bkz. İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) Kapsamında Davadan Feragat başlığı.

⁹⁷ Özder, s. 52.

⁹⁸ Ayşenur Hasoğlu: "İdarenin Sorumluluğu Bağlamında Yargı Dışı Çözüm Yolları Olarak Sulh", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Yıl 2017, s. 65-87.

⁹⁹ Belediye Kanunu m.18/h'de belediye meclislerinin görevlerinden biri olarak da uyuşmazlıkları sulh yolu ile sona erdirmeye sayılmıştır. "Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş bin TL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragat karar vermek."

nın yargı dışı çözüm yolları için getirilen müesseselere ilişkin hükümlerin idarenin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde uygulanması çeşitli zorluklar getirmenin yanı sıra bir yarar da sağlayamamıştır. Bu sebeple İYUK m.31 hükmünde HMK'nın sulhe ilişkin maddelerine atıfta bulunulmamış, idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklara ilişkin yargı dışı çözüm yollarından sulhe ilişkin olarak 659 sayılı KHK¹⁰⁰ çıkartılmış ve idari yargıda sulhe ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

Sulh başvurusunun yapılma yöntemine ilişkin olarak 659 sayılı KHK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak idari yargılama hukukunda hakim ilkenin yazılılık olduğu göz önüne alındığında ve ayrıca 659 sayılı KHK'nın 12/IV hükmüne de bakıldığında sulh başvurusunun yazılı olarak¹⁰¹ yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

KHK'nın içeriğine iptal davalarına ilişkin uyuşmazlıkların da girip girmeyeceği hususu hakkında net bir görüş birliğine varılamamıştır¹⁰². İptal davaları açısından kamu yararı ve özel yarar ayırımına gidilmektedir. Kamu yararı niteliği yüksek olan iptal davalarında sulhün mümkün olmadığı kabul edilmekteyse de bu konuda tam bir görüş birliği sağlanamamıştır. Tam yargı davalarında sulh mümkündür ve sulh ile kişinin uğramış olduğu hak ihlali ortadan kaldırılır.

İdari uyuşmazlıklarda tarafların sulh yoluna başvurması öncelikle işlemeye başlamış bulunan ve hak düşürücü nitelikte olan dava açma süresini durdurmaktadır. Ancak dava açma süresinin durması için sulhün, dava açma süresi içinde idari işlemi veya idari eylemi yapan idareye yöneltilmiş olması gerekir. Aynı zamanda idari işlemde doğan zararın giderilmesi talebi ile idareye yöneltilen bu başvurunun sulhe ilişkin olması gerekir¹⁰³.

Sulh başvurusu idari makamca öncelikle süresinde yapılıp yapılmadığı hususunda incelemeye tabi tutulur. Süresinde yapılmamış olduğu anlaşıldığı takdirde sulh talebi reddedilir¹⁰⁴. Sulh başvurusu süresinde ve usulüne uygun yapılmış ise hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonuna başvuru intikal ettirilir. İlgili komisyon başvuruyu kapsamlı olarak inceler, görüş sunar ve bu çerçevede hazırladığı raporu yetkili mercie tevdi eder. Komisyonca, raporun

¹⁰⁰ 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin KHK, 26.09.2011.

¹⁰¹ Özder, 69.

¹⁰² Özder, s. 57.

¹⁰³ Kalabalık, s. 318.

¹⁰⁴ 659 Sayılı KHK m.12/IV "Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa, idari makam tarafından reddedilir."; Özder, s. 68.

karar vermeye yetkili mercie gönderilmesinden sonra artık başvurunun neticelendirilmesi aşamasına geçilmiş olur¹⁰⁵. İdari mercice kamunun çıkar ve menfaatleri de göz önünde bulundurularak rapor değerlendirilir bu değerlendirmeler sonucunda idari mercice sulh başvurusu olumlu neticelendirildiği takdirde başvurucuya davet ile beraber imzalaması için tazminat tutarını da içinde bulunduran sulh tutanağı idare tarafından da imzalanarak gönderilir. Başvurucu tarafından sulh tutanağında belirtilen tazminat miktarı kabul edildiği, ödeme şeklinde de anlaşılması ve sulh tutanağının da başvurucu tarafından imzalanması halinde sulh başvurusu olumlu bir şekilde neticelendirilmiş olur¹⁰⁶. İmzalanmış olan sulhe ilişkin bu belge ilam niteliğine haizdir ayrıca feragat ve kabulde olduğu gibi kesin hüküm niteliği taşır¹⁰⁷.

Sulh sözleşmesinin taraflarından biri her ne kadar idare olsa da sulh sözleşmesinin idari bir sözleşme değil de özel hukuk sözleşmesi niteliğinde olduğu kanaatindeyiz. İdarenin taraf olduğu sözleşmenin idari bir sözleşme¹⁰⁸ sayılabilmesi için öncelikli olarak konusunun bir kamu hizmetinin sürekli olarak gördürülmesine ilişkin olması gereklidir. Sulh sözleşmesinde herhangi bir kamu hizmetinin görülmesi söz konusu olmadığından yapılan bu sözleşme özel hukuk sözleşmesidir¹⁰⁹.

İYUK'da kabul ile feragatte ilişkin hüküm bulunmama ile birlikte İYUK madde 31'in atıfta bulunması sebebi ile HMK'da yer alan kabul ve feragatte

¹⁰⁵ Özder, s. 80.

¹⁰⁶ Özder, s. 84.

¹⁰⁷ Özder, s. 88.

¹⁰⁸ İdari sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. Ayhan Tekinsoy: "İdari Sözleşme Rejiminin Temel Özellikleri" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s. 104.

¹⁰⁹ Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü, E. 2018/488, K. 2018/649, T. 22.10.2018 "... Buna göre sulh sözleşmesinin imzalanmasından önceki uyuşmazlıklarda idari yargı yerine işaret edilirken sulh sözleşmesinin imzalanmasından sonraki süreç içerisinde adli yargı yerinin gösterildiğinin açık olduğu, somut olayda ise; davacı ile davalı idare arasında taşınmazda meydana gelen zarar ve ziyanın tazmini hususunda bir sulh sözleşmesinin akdedildiği, işbu sulh sözleşmesinin mahiyetinin 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 12. maddesinin 7. fıkrasından da anlaşılacağı üzere ilam hükmünde olduğunun ve anlaşmaya uyulmaması halinde anlaşma üzerindeki tutarın icraya konulmak suretiyle tahsilinin mümkün olduğunun belirtildiği, dava dilekçesinde de davacı tarafından salt sulh sözleşmesinden kaynaklanan toplam tutarın tahsilinin talep edildiği, dolayısıyla istemin sulh sözleşmesinin akdedilmesinden sonraki bir aşamaya ait olduğunun ve açıklanan mevzuat hükmü dâhilinde uyuşmazlığı çözüme kavuşturmakla yükümlü olarak adli yargı merciinin görevli olduğunun tespiti karşısında, tazmini istenen tutarın idari bir işlemde kaynaklandığı yönünde bir değerlendirme yapılamayacağından, idari yargı yetkisi kapsamında açılmış bir dava bulunduğundan söz etmek olanaksızdır..." E.T. 12.11.2022; www.hukukturk.com.

ilişkin hükümler idari yargıda da uygulama alanı bulmaktadır. Sulh müessesesine ilişkin ise İYUK'ta herhangi bir düzenleme yer almamakla birlikte HMK'ya da atıfta bulunulmamıştır¹¹⁰. Sulhe ilişkin hükümler 659 sayılı KHK kapsamında ve çeşitli kanunlarla düzenleme alanı bulmuştur¹¹¹.

Feragat ve kabul tek taraflı irade beyanı ile var olan uyuşmazlığı yargı dışı çözmeye ilişkin müessese iken, sulh iki tarafın karşılıklı olarak uyuşması sonucu uyuşmazlığı sona erdiren yargı dışı uyuşmazlık çözüm yoludur.

İdari yargılama hukukunda sulh, medeni yargılama hukukunda düzenlenen sulhten ve aynı zamanda kabul ve feragat kurumlarından farklı olarak, tarafların uyuşmazlığı yargı yoluna intikal ettirmeden evvel başvurdukları bir müessesedir. Bundan ötürü idari yargılamada sulhün devam eden bir davayı sona erdirici etkisi bulunmamaktadır¹¹². Ancak bu kapsamda sulhün, sulh olunan konu ve miktara ilişkin dava açılmasını önleyici etkisi bulunmaktadır¹¹³. Belirtmekte fayda vardır ki feragat ve kabulde olduğu gibi sulh tutanağı da irade sakatlığı halleri sebebi ile iptal edilebilir niteliktedir. Ancak irade sakatlığı halleri dışında bu beyan ve taleplerden geri dönülme imkanı yoktur¹¹⁴.

Feragat ve kabule ilişkin talep tek taraflı irade beyanı vasıtasıyla mahkemeye yönlendirilmek sureti ile hüküm ve sonuçlarını doğururken, geçerli bir sulhün söz konusu olabilmesi için sulh talebinin idari eylemi veya idari işlemi yapmış olan idareye yöneltilmesi gerekir ve aynı zamanda bu sulh başvurusunun somut talebin yanı sıra zararın miktarını da içermesi gerekir¹¹⁵.

Uyuşmazlık konusuna ilişkin sulh beyanı feragat ve kabul beyanlarında olduğu gibi uyuşmazlık konusu hakkın tamamını kapsayacak bir biçimde yapılabileceği gibi kısmen de yapılabilir. Aynı zamanda çalışmamızın önceki başlığında belirttiğimiz üzere sulh beyanında açık ve özel olarak yetkilendirilmiş olmak kaydı ile sulhün vekil vasıtası ile yapılması mümkündür.

¹¹⁰ Yavuzdoğan, s. 199; Özder, s. 51.

¹¹¹ Hasoğlu, s. 77; İdare hukukuna, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkındaki Kanun da alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu getirmiştir.

¹¹² Özder, s. 87.

¹¹³ 659 sayılı KHK m.12/9 "*Sulh olunan konu ya da miktara ilişkin olarak dava yoluna başvurulamaz.*"

¹¹⁴ Sulh sözleşmeleri, idare tarafından imzalanmış olan özel hukuk sözleşmelerindendir dolayısıyla geçerli olabilmesi için hem borçlar hukukunun genel hükümlerine uygun şekilde yapılmalı hem de 659 sayılı KHK'da belirtilen gerekli şartları taşımalıdır.

¹¹⁵ Yavuzdoğan, s. 200; Kalabalık, s. 319.

Medeni yargılama hukukunda sulh kavramını açıklarken değindiğimiz gibi diğer yargı dışı uyuşmazlık çözüm yollarından olan feragat ve kabulden farklı olarak dava konusu dışındaki uyuşmazlıkların da sulh kapsamına dahil edilmesi mümkündür. İdari yargı kapsamında yapılan sulh içinde aynı durum geçerlidir.

Kabul ve feragat tek taraflı irade beyanı ile davayı sona erdiren taraf usul işlemlerinden olmasına karşılık sulhün sözleşme olma niteliği gereği karşılıklı irade beyanlarının uyuşması gerekir.

Diğer bir farklılık arz eden husus ise sulh¹¹⁶ ve kabulün yalnızca tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri davalarda olabilmesine karşın feragat müessesesinin tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri davalar üzerinde dahi mümkün olabilmesidir¹¹⁷.

Ayrıca kabul¹¹⁸ ve feragat beyanlarının¹¹⁹ kayıt ve şarta bağlanabilmesi mümkün değilken sulhun şarta bağlı olarak yapılabilmesi mümkün olabilmektedir.

Taraflar sulh olduktan ya da davacı feragat ve davalı kabul beyanında bulduktan sonra bu beyanın geri alınması imkanı yoktur. Dolayısı ile mahkeme henüz sulh, feragat veya kabul bakımından karar vermemiş olsa dahi tarafların beyanlarından dönmesi mümkün değildir. Ancak irade fesadı hallerinin mevcut olması durumunda irade fesadı sebebi ile beyanın iptalinin istenmesi mümkündür.

Davayı sona erdiren taraf işlemlerinden olan bu üç müessese de tam veya kısmi olarak yapılabilir. Ayrıca her üçü de mahkemece verilen hükmün kesinleşmesine kadar olan tüm aşamalarda tesis edilebilir. Bu iradi işlemlerden herhangi birinin vekil vasıtasıyla tesis edilebilmesi için vekilin özel ve açık olarak bu işlemler konusunda yetkilendirilmesi gerekir¹²⁰.

SONUÇ

İdari yargılama hukukuna ilişkin düzenlemeler İYUK'ta yer almaktadır. Ancak idari yargıya ilişkin kuralların tamamının İYUK'ta düzenlenmesi müm-

---

¹¹⁶ 659 sayılı KHK kapsamında sulh olunabilecek idari uyuşmazlıkların, tarafların üzerlerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri hakka yönelik olması ve aynı zamanda da kamu düzenine ilişkin olmaması gerekir.

¹¹⁷ Yavuzdoğan, s. 199.

¹¹⁸ Yavuzdoğan s. 195.

¹¹⁹ Yücel Oğurlu/Cüneyd Altıparmak: İdari Yargılama Hukuku El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 133; Yavuzdoğan, s. 167.

¹²⁰ Yavuzdoğan, s. 175; Kalabalık, s. 371; Özder, s. 88.

kün olmadığından idari yargıya ilişkin bazı usuli işlemler açısından HMK'ya atıfta bulunulmuştur. HMK'ya atıf yapılan haller İYUK m.31'de sayılmıştır. Feragat ve kabul, İYUK m.31'de HMK'ya atıf yapılan kurumlardandır. Feragat terimi davacının dilekçesinde belirttiği netice-i talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir. Kabul ise davalının tek taraflı irade beyanı ile yapılmış olduğu ve davacının netice-i talebini kısmen veyahut da tamamen kabul etmesi olarak ifade edilmiştir. Bazı yazarlar, idari yargılama usulünde yazılılık esas olduğundan ötürü sözlü şekilde yapılan feragat ve kabulün HMK'nın aksine İYUK kapsamında geçerli olamayacağı yönünde görüşlerini beyan etmektedir. Ancak bizim de katıldığımız görüş medeni yargılama usulünde olduğu gibi idari yargılama usulünde de tutanağa geçirilmek sureti ile sözlü bir şekilde yapılmış olan feragat ve kabul beyanlarının geçerli olacağı yönündedir. Danıştay kararları da bu yöndedir. İdari yargılama usulünde kabul edilen iptal ve tam yargı davaları hususunda feragat, kabul ve sulh müesseselerinin uygulanabilirliği farklılaşmaktadır. Danıştay bu hususta kamu yararı ve özel yarar ayırımına gitmektedir. Kamu yararı niteliği yüksek olan iptal davalarında feragat, kabul ve sulhün yapılabilmesini mümkün görmemektedir. Tam yargı davalarında ise kişinin uğramış olduğu hak ihlali ortadan kaldırılır. Bu nedenle bu üç müessesenin uygulanması tam yargı davaları açısından mümkündür. Kabul beyanı hükmün kesinleşmesine kadar olan tüm aşamalarda yapılabilir. Dolayısı ile mahkemece esasa ilişkin karar verilmiş olsa dahi davanın kabulü mümkündür. Doktrinde mahkemece esasa ilişkin karar verildikten sonra artık kabulün mümkün olmayacağına dair farklı görüşler mevcutsa da biz HMK'nın 310. Maddesinde yer alan açık hüküm gereğince bu görüşe katılmayıp hükmün kesinleşmesine kadar kabulün mümkün olduğunu düşünüyoruz. Kabulün hüküm ve sonuçlarını doğurması için her ne kadar davalı tarafın tek taraflı irade beyanı gerekiyorsa ve karşı tarafın ya da mahkemenin onayına ihtiyaç duyulmuyorsa da medeni usul yargılamasından farklı olarak idari yargıya özgü olan iptal davalarında sadece bu irade beyanı yeterli değildir. İdari yargılama usulünde davalı konumunda idare bulunuyor ise idarenin yalnızca davanın kabulüne ilişkin beyanı yeterli olmaz. Davayı kabul ettiğine dair irade açıklamasında bulunan idare, bu beyanının gereğini İYUK madde 28 kapsamında hayata geçirmek durumundadır. Davalı idarenin kabul beyanının yanı sıra idari işlemi yapmaya yetkili olan makamın, içtihatlar ile idari yargı sistemimize girmiş olan yetki ve usulde paralellik ilkesi uyarınca yapmış olduğu idari işlemi hukuk aleminden silmesi gerekir. Geri alma dışında kalan diğer idarenin irade-iyle gerçekleşen sona erme sebepleri davanın kabulü niteliğine haiz değildir.

Çünkü yalnızca geri alma işlemi, iptalin hüküm ve sonuçları ile aynı niteliktedir. Sulh tarafların karşılıklı fedakarlıkta bulunarak aralarındaki uyuşmazlığı sona erdirmek maksadı ile yapmış oldukları sözleşmedir. (Sulh ile ilgili düzenlemeler 6100 sayılı HMK da yer alsa da bu düzenlemeleri idare hukukunun yapısı gereği idari yargıda uygulamak mümkün olmamaktadır. İdarenin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin olarak sulh müessesesi 659 sayılı KHK ile düzenleme alanı bulmuştur.) KHK'nın içeriğine iptal davalarına ilişkin uyuşmazlıkların da girip girmeyeceği hususu hakkında net bir görüş birliğine varılamamıştır. İptal davaları açısından kamu yararı niteliği yüksek olan iptal davalarında sulhün mümkün olmadığı kabul edilmekteyse de bu konuda tam bir görüş birliği sağlanamamıştır. (İdari yargılama hukukunda sulh, medeni yargılama hukukunda düzenlenen sulhten ve aynı zamanda kabul ve feragat kurumlarından farklı olarak tarafların uyuşmazlığı yargı yoluna intikal ettirmeden evvel başvurdukları bir müessesedir. Bundan ötürü idari yargılamada sulhün devam eden bir davayı sona erdirici etkisi bulunmamaktadır.)

KAYNAKÇA

- ALANGOYA, H. Yavuz: Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2000.
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim: Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- ATAY, Ender Ethem: İdari Yargılama Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- ERDOĞMUŞ, Belgin: Hukukta Latince Teknik Terimler Özlü Sözlük, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, 2011.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan: İdari Yargılama Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- GENÇ, Ali Selim: Cumhuriyet Savcısının Özel Hukuk Davalarındaki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- GÖKTEPEOĞLU, Ercan: "İdari Davada Davadan Feragat ve Davayı Kabul", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- GÖZÜTOK, Zeki/ALBAYRAK, Adem: Alfabetik Medeni Usul El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2021.
- HASOĞLU Ayşenur: "İdarenin Sorumluluğu Bağlamında Yargı Dışı Çözüm Yolları Olarak Sulh", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Yıl 2017, ss. 65-87.
- HASOĞLU, Ayşenur: "Danıştay Kararları Işığında Yetki ve Usulde Paralellik İlkesi", TAAD, 33/2018.
- İŞİK, Serpil: "Medenî Usûl Hukukunda Hükümden Sonra Feragat ve Davanın Feragat Sebebiyle Sona Erdiğini Ortaya Koyacak Olan Mercî: 7251 Sayılı Kanun Değişikliği Kapsamında Değerlendirmeler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 2, Yıl 2021, ss. 1576-1622.
- KALABALIK, Halil: İdari Yargılama Usulü Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder: Medeni Usul Hukuku, 18. Baskı, Yetki Yayıncılık, 2010.
- KÜÇÜKAYDIN, Emine Aslı: "Karşı Dava", TBB Dergisi, 123/2016.
- MERCAN, Onur: İdari İşlemin Sona Ermesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- MUŞUL, Timuçin: Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayıncılık, 2012.
- OĞURLU, Yücel/ALTIPARMAK, Cüneyd: İdari Yargılama Hukuku El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, 2020.
- OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, 13. Baskı, Vedat Yayıncılık, 2016.

- ÖZDER, Azime Deniz: 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Kapsamında İdari Uyuşmazlıkların Sulh Yoluyla Çözümü, Seçkin Yayıncılık, 2020.
- ÖZEN, Mustafa: “Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVI, Y. 2010, S. 1.
- ÖZMUMCU, Seda: “Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Re’sen Araştırma İlkesi”, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayısı, 2014, ss. 146.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 5. Baskı, Vedat Yayıncılık, 2017.
- SARISÖZEN, M. Serhat: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Medeni Usul Hukukumuza Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, TBB Dergisi, 125/2016, ss. 347 vd.
- SOY, Ayşe: Türk Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Adalet Yayınevi, 2017.
- TEKİNSOY, Ayhan: “İdari Sözleşme Rejiminin Temel Özellikleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- TÜRKOĞLU ÜSTÜN, Kamile: İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- ÜLKER, Gözde: “İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, Yıl 2016, ss. 3357.
- YAVUZDOĞAN, Seçkin: İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31. Maddesi Çerçevesinde Medeni Yargılama Hukuku - İdari Yargılama Hukuku İlişkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- YILDIRIM, Ramazan/ÇINARLI, Serkan: Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Adalet Yayınları, 2021.